

PŘEDSEDNICTVO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ

1

2483/20

STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV v Praze
ZRUŠEN STUPĚŇ UTAJENÍ
Důvod: 490/2000-234/80
Datum: 1.2.01 PhDr. Alena Nešková
Podpis: 

Číslo pořadu: 9

K bodu:

Předběžná zpráva o průběhu IV. sjezdu Svazu
československých spisovatelů

Příloha I

Návrh usnesení (bude zasláno později)

Příloha III

Zpráva (bude zaslána později)

Příloha IV

- a/ Diskusní příspěvek M. Kundery
- b/ Diskusní příspěvek P. Kohouta
- c/ Diskusní příspěvek A.J. Liehma
- d/ Diskusní příspěvek I. Klímy
- e/ Diskusní příspěvek L. Vaculíka
- f/ Stanovisko skupiny spisovatelů
k průběhu sjezdu SČSS
- g/ Stanovisko stranické delegace
na IV. sjezdu SČSS
- h/ Dopis IV. sjezdu SČSS ústřední-
mu výboru KSČ

Předkládá: s. J. Hendrych

30. června 1967

Počet listů: 58

A - ÚV KSČ	Fond:	02 11
	Sv.:	39
	Ar. j.:	39
	Listů:	44

h. 9

Předběžná zpráva o průběhu IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů

J. Hendrych - úv. slovo

~~17. 11.~~ - skup. kolium LV
je a správně
spisovatelé dost
dobře

čímže je tím skup.
vaculka: píchal
se na stranu lidí,
kterí uprostřed
vlad. kulů: moji
"letem siláci"

= vyloučení volit.
aspekty

- nepřímý, ale
to více.

< S. Hor: jsem informován i
o rozprach a P. vř.
vlad. kulů (?) >

- mluví se o spř. jedn.
kulů.

- durt. žuroch. g' +
dondod. opatr', +
co s LN, nerhod.
mchazet i žetbran.
stř.
- řadu vyřt. opatr', -
distuse o řadom lidí,
přítahnutí i;
- pla'n (vůči cel'kael.)
aly v ra'uci kuceluz
ne j'en jat. tvůrať (?)
- řadět přel. od
přítom.
- + dolet utahy
- vustran. informací
(ar'k ut)
- kmcem s dolet
naveh
- stran. řízení i'kned
zahajit! Pac. co vyřdi-
ven y iccl

1. kory

do anem

1. kory
// vadai žieda plėm
uiv + žaver (išmė)

// 3 žk rymai 3-4
s., klūt audm
štran. vyšėvėvalėi
(žmėi uikėk)

- dūšėdūt

- žak. pres: T-B

Č.j. P 2483/20

U s n e s e n í

k bodu: Předběžná zpráva o průběhu IV. sjezdu Svazu
československých spisovatelů
(s. J. Hendrych)

U s n e s e n o

Předsednictvo ÚV KSČ

I. bere na vědomí předběžnou zprávu o průběhu IV. sjezdu
Svazu československých spisovatelů a schvaluje postup
stranické delegace;

II. ukládá

a) s. J. Hendrychovi provést rozbor IV. sjezdu SČSS
a spolu s návrhy na další postup v oblasti lite-
ratury jej předložit v září 1967 předsednictvu
ÚV KSČ; ~~se zprávy pro předsednictvo ÚV KSČ~~
~~zprávy pro předsednictvo ÚV KSČ~~

b) s. P. Hronovi (ÚKRK) zavést neprodleně stranické
disciplinární řízení se soudruhy P. Kohoutem,
I. Klímou, L. Vaculíkem a A. J. Liehmem.

Provede: s. J. Hendrych
s. P. Hron

Na vědomí: s. F. Havlíček
s. K. Hoffmann
s. V. Biřák
s. Š. Brenčíč

b) vybrat
z členů ÚK
úv KSČ 2-3 soudruhy,
klást zprávu
ÚKRK pro
stranické řízení

2. Soudruzi,
aby byla
připravena
zpráva
o průběhu
IV. sjezdu
pro předsednictvo
ÚV KSČ

U s n e s e n í

39. schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 4. července 1967

k bodu 9: Předběžná zpráva o průběhu IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů
(s. J. Hendrych)

U s n e s e n o :

Předsednictvo ÚV KSČ

I. bere na vědomí předběžnou zprávu o průběhu IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů a schvaluje postup stranické delegace;

II. ukládá

1. s. J. Hendrychovi

a/ provést rozbor IV. sjezdu SČSS a spolu s návrhy na další postup v oblasti literatury jej předložit v září 1967 předsednictvu ÚV KSČ včetně návrhu zprávy pro plénum ÚV KSČ;

b/ vybrat z členů ideologické komise ÚV KSČ 2 - 3 soudruhy, kteří pomohou ÚKRK při stranickém šetření;

2. s. P. Hronovi (ÚKRK) zavést neprodleně stranické disciplinární řízení se soudruhy P. Kohoutem, I. Klínou, L. Vaculíkem a A. J. Liehmem.

Provede: s. J. Hendrych
s. P. Hron

Na vědomí: s. F. Havlíček
s. K. Hoffmann
s. V. Bíláček
s. S. Brenčíč

2483/20

Předběžná zpráva o průběhu IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů

Účelem této stručné zprávy je informovat o průběhu a výsledcích IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů pouze předběžně a v základních rysech. Sjezdové jednání spisovatelů bude vyžadovat velmi důkladnou analýzu, na kterou musí navázat jak práce na koncepci práce stranických i státních orgánů v oblasti literatury, tak celý soubor konkrétních opatření.

Naléhavost takového přístupu plyne nejméně ze dvou okolností. Předně z úlohy a vlivu literatury v celém našem umění i v životě společnosti, který - nehledě na hluboké národní tradice - je u nás v uplynulých dvaceti letech umocněn rozsáhlou demokratizací kultury a rozvojem komunikačních prostředků, v nichž práce spisovatelů hraje značnou roli.

x x x

Jednání IV. sjezdu SČSS předcházela schůze stranické skupiny sjezdu (26.6.1967), které se zúčastnilo 297 členů strany - členů a kandidátů SČSS a překladatelů ze 470 pozvaných. (Tato účast zhruba odpovídá počtu účastníků sjezdu v následující den.) Schůzi řídil vedoucí ideologického oddělení ÚV KSČ s. F. Havlíček, zúčastnila se jí stranická delegace a členové ideologické komise ÚV KSČ. V úvodu přečetl s. J. Hendrych dopis ÚV KSČ stranické skupině sjezdu a pak na příkladech z posledních předsjezdových čísel ukázal na úlohu, kterou hrají Literární noviny. V té souvislosti informoval o dopise spisovatelů Procházky, Lustiga a šachisty Pachmana ÚV KSČ, ve kterém je kritizována zahraniční politika socialistických zemí, a vyložil náš postoj k izraelské agresi. Závěrem vyzval spisovatele - členy strany, aby v redakci Literárních novin konečně zjednali nápravu.

Valná většina soudruhů, kteří pak vystoupili v diskusi, nebrala podněty dopisu ÚV KSČ příliš na vědomí a naopak útočila

na kulturní politiku strany, proti činnosti Ústřední publikační správy, kladla některé požadavky, které jsou s postojem komunistů neslučitelné. Šlo o vystoupení soudruhů Šotoly, Trefulky, Liehma, ale především soudruha Jana Procházky. Soudruh Procházka vystoupil s tzv. zprávou o činnosti stranické skupiny ÚV SČSS mezi dvěma spisovatelskými sjezdy. Jeho hodnocení bylo vůči práci komunistů v ÚV SČSS blahovolné, odpovědnost za nedostatky svalovalo téměř jednoznačně mimo Svaz - na ideologické oddělení ÚV KSČ, kulturní politiku strany atd. V těchto souvislostech neopoměl znovu připomínat a ironizovat např. známou rezoluci OV KSČ v Ústí nad Orlicí, interpelaci 21 poslanců v Národním shromáždění, vyslovil požadavek rehabilitace Z. Kalandry, útočil proti Ústřední publikační správě a tiskovému zákonu. Na závěr přečetl dopis, který jeho prostřednictvím poslal stranické skupině sjezdu V. Havel. Stranická skupina se v něm vyzývá, aby zavázala nový ÚV SČSS převzít společenskou záruku za spisovatele Beneše v procesu s Tigridem. Kriticky o situaci ve Svazu a nezdravých tendencích v jeho životě hovořil jedině s. Jiří Hájek a částečně s. P. Hanuš a s. J. Hostáň.

Velká část diskuse byla věnována otázkám Středního východu. Vyslovil se k nim s. Lustig, přečetl dopis, který poslal s. Procházkou a Pachmanem ÚV KSČ. Všechna tato vystoupení byla zaměřena proti postupu naší vlády a socialistických zemí. Spoluúčastník rozhovoru pro Literární noviny s. O. Daněk se sice vyslovil proti publikaci v Literárních novinách, ztotožnil se však s obsahem rozhovoru. S. L. Vaculík žádal pro každého občana právo kritizovat vládu, s. J. A. Liehm kritizoval náš tisk, ale i stranu pro údajně neobjektivní informaci veřejnosti. S polemikou s těmito názory a se širším objasněním událostí na Středním východě vystoupil v diskusi člen ideologické komise ÚV KSČ s. P. Auersperg.

Diskusi k této části schůze uzavřeli s. F. Havlíček a s. J. Hendrych. S. Hendrych vytkl přítomným, že opomíjeli hlavní problémy Svazu, a odmítl nesprávná stanoviska k politice strany. V té době bylo na schůzi přítomno už jen 143 členů strany. Na pořad

přišlo jednání o kandidátech na členství v novém ÚV SČSS. V průběhu velmi zmateného jednání o kandidátce odešla další část spisovatelů, především střední a starší generace. Počet přítomných poklesl nakonec až na 97. Jen s nepodstatnými změnami byla schválena kandidátka předložená stranickou skupinou ÚV SČSS. V průběhu diskuse na celé schůzi stranické skupiny je třeba ještě poznamenat, že byla záležitostí výlučně českých soudruhů.

První den IV. sjezdu SČSS (27. 6. 1967) začal za účasti téměř jen 50 % pozvaných členů a kandidátů SČSS, přičemž tito soudruzi tvořili asi jen 61 % účastníků (ostatní byli hosté, pracovníci tisku a překladatelé). Jednání zahájil klidným a uvážlivým projevem s. V. Závada. Po volbě předsednictva a komisí sjezdu pronesl krátké úvodní slovo k podkladu sjezdové rezoluce (tzv. Stanovisko ÚV SČSS) s. Milan Kundera, který hned na to pokračoval svým diskusním příspěvkem. Uvedl v něm působivým způsobem řadu nesprávných názorů na pojmání naší národní minulosti, na vztah umění a ideologie a etapu naší kulturní revoluce od roku 1945, zlehčoval kulturní politiku strany aj. Svým myšlenkově obsažným, avšak teoreticky zčásti problematickým a zčásti zcela nesprávným vystoupením založil politickou a filosofickou platformu, ze které zjevně organizovaně vycházela řada dalších diskutérů z okruhu redakce Literárních novin a Hosta do domu. Kunderovo vystoupení vyvolalo také první projevy psychózy, která později umožnila, že značná část přítomných aplaudovala zcela nekriticky protistranická a protistátní stanoviska. Na dokreslení atmosféry třeba uvést, že většina přítomných přehlédla a dokonce aplausem odměnila, když Kundera ve skutečnosti degradoval třicet let jejich vlastní literární činnosti.

Stranická delegace se pokusila parylizovat v zárodku vliv Kunderova vystoupení na další průběh sjezdu tím, že ihned po Kunderovi vystoupil s projevem vedoucí stranické delegace s. J. Hendrych, který mimo jiné polemizoval s Kunderovými názory. Část sjezdu dávala najevo nezájem o projev. Hned po tomto projevu hovořil bezpartijní redaktor Literárních novin A. Kliment, oháněl se hesly absolutní svobody slova, vyzýval k požadavku revize tiskového zákona a navrhl, aby byl čten v SSSR neuveřejněný dopis A. Solženicyna sjezdu Svazu sovětských spisovatelů. K tomu se nabídl P. Kohout, a když sjezd odhlasoval, aby byl dopis přečten - přičemž mnozí nevěděli, o čem jde - přečetl P. Kohout text dopisu. Vedoucí delegace s. J. Hendrych v této chvíli opustil jednací síň a varoval některé členy předsednictva před takovým průběhem sjezdu. Mezi účastníky sjezdu narůstala vypjatá situace. Na jedné straně část účastníků hystericky a provokativně podporovala zjevnou provokaci, zároveň však celá řada přítomných byla vážně znepokojena a mnozí opustili zasedání. V té době vznikla mezi některými komunisty - spisovateli myšlenka podpisové akce za ostrý protest a odchod ze sjezdu. Akce se ujali soudruzi Skála a Hájek, brzy získali podpisy soudruhů Glazerové, Mňačka, Lajčiaka, Sekery, Cacha a příslib slovenských soudruhů, soudruha Marka, Říhy i dalších, mezi nimi bezpartijních A. Pludka, R. Černého.

Po polední přestávce částečně vyjádřil pocity značné části přítomných s. E. Goldstücker. Vytkl, že byl čten dopis Solženicyna, žádal, aby se o něm nediskutovalo a aby bylo vše chápáno jako přísně interní informace. Dále odmítl výzvu k obhajově Beneše, kterou poslali telegraficky sjezdu čeští emigrantští spisovatelé ze západního Německa. Snažil se uklidnit atmosféru sjezdu myšlenkou o "organickém a zákonitém napětí mezi politikou a literaturou". Tím psychóza sice poklesla, ale zároveň se oslabila také vůle řady spisovatelů odmítnout důrazně dopolední vystoupení, případně opustit sjezdové jednání. Bylo tomu tak tím spíše, že následující diskusní příspěvky byly věnovány převážně otázkám literatury (Hamšík, Bednář, Pilař a zvláště A. Matuška) nebo i kritice Svazu, diktátu skupiny Literárních novin apod. (Pludek, Hanzlík, Šuleř).

11

Tak po odpoledním jednání mezi účastníky sjezdu, které znepokojil průběh dopoledního jednání, nebyla vrchu domněnka, že protistranická vystoupení byla jen náhodná, bez širšího záměru, nebo že případní organizátoři opozičního tónu sjezdu se zalekli a ustoupili.

Ve večerních hodinách informoval s. J. Hendrych skupinu účastníků sjezdu o jednání předsednictva ÚV KSČ. Bylo dohodnuto, že někteří z nich příští den vystoupí s kritikou dosavadního průběhu sjezdu a budou polemizovat se stanovisky M. Kundery.

Druhý den sjezdu (28. 6. 1967) měl vyrovnanější průběh. I zde zazněla např. A. J. Liehmová polemika s kulturní politikou naší strany a všech socialistických zemí, ovšem tón celému dopoledni dodávala polemická vystoupení soudruhů Lajčiaka, Hájka a Skály, kteří rozhodně odmítli kromě jiného pokusy o politické zneužití sjezdu. Příznačné ovšem je, že se nereagovalo na Lajčiakov podnět, aby byl sjezdu přečten dopis s. V. Mináče, v němž před rokem odůvodnil svůj odchod z ÚV Svazu. V této části sjezdového jednání zasedalo na uzavřené schůzi předsednictvo ÚV SČSS. Uložilo s. Procházkovi, aby formuloval stanovisko předsednictva, které odmítne čtení dopisu A. Solženicyna a kritiku naší politiky v otázce Blízkého a Středního východu. Stalo se tak zejména pod vlivem znepokojení nad nepřítomností vedoucího stranické delegace na sjezdu. Stanovisko však vypracováno nebylo. V dopoledním jednání zazněly ještě nesprávné názory z úst K. Kosíka a I. Klímy.

Během polední přestávky připravili soudruzi Míhálík, Válek a Špitzer návrh stanoviska předsednictva sjezdu k dopoledním vystoupením předešlého dne. Hned po přestávce vystoupil v diskusi V. Havel, který měl diskutovat již dopoledne, nebyl ale přítomen. Celou řadou příměrů vyvolal náladu nespokojenosti s celkovým stavem práce Svazu, ale také celé naší společnosti. Ostrou kritikou Svazu útočil na obsah naší kulturní politiky. Vysoce ocenil - což je příznačné - "statečnost" diskutérů z prvního dne sjezdu. Napadl interpelaci 21 poslanců v Národním shromáždění a přečetl dopis mladých filmových režisérů, určený ministru kultury a informací. Přes několik pozitivních vystoupení v další diskusi vtisklo znovu ostrý protistátní

12

ráz sjezdového jednání vystoupení L. Vaculíka, který útočil na socialistické zřízení, kritizoval Ústavu republiky a vybízel pod formulací "kultivace moci" ke změně. Jeho vystoupení freneticky část účastníků vítala, ovšem mnozí z delegátů na protest odešli ze zasedací síně i ze sjezdu vůbec. Hned po Vaculíkovi vystoupil s. Válek a přečetl stanovisko skupiny spisovatelů a předsednictva sjezdu - i když ne dost důrazné - k pokusům o zneužití sjezdu. Toto stanovisko bylo schváleno předsednictvem sjezdu při absenci hlasů soudruhů Jungmanna, Šotoly, Putíka a Klímy. Mezitím stranická delegace rozhodla, aby se příští den před sjezdovým jednáním znovu sešla stranická skupina sjezdu.

Na schůzi stranické skupiny dne 29. června 1967 vystoupil s. J. Hendrych se stanoviskem stranické delegace k průběhu sjezdu. Odmítl vyvolávání protistranických nálad, formulování různých výzev a požadavků, které jsou v rozporu se zájmy socialismu a našeho lidu. Apeloval na komunisty, aby svým rozhodným postojem zabránili zneužití Svazu pro pochybné cíle. Doporučil, aby z kandidátky byli vyškrtnuti ti členové, kteří před sjezdem a na sjezdu projevíli ideovou kolísavost a politickou nezralost. Stanoviskům, která vyslovil s. Hendrych, se dostalo podpory potleskem za některými pasážemi jeho vystoupení. V diskusi někteří soudruzi žádali velkorysost a kritizovaní Vaculík s Kohoutem odmítli kritiku. Soudruzi Lustig, Červinka a Hanuš protestovali proti úpravám kandidátky a soudruzi Kundera, Goldstücker, Skácel a Smetanová se zřekli kandidatury rovněž na znamení nesouhlasu. Když se projevila rovněž dezorientace slovenských soudruhů Mihálik a Válka, navrhla delegace jako pevný požadavek, aby byli z kandidátky vyškrtnuti čtyři zcela otevřeně protistraniční diskutéři - Kohout, Klíma, Vaculík a Havel. Za ně byli doporučeni soudruzi Skála, Šuleř, Frýd a Hanzlík (s. Hájek se vzdal kandidatury). Tento návrh pak schválilo 137 přítomných ze 194, jen 12 bylo proti. Hlasování se zdrželi např. soudruzi Procházka, Špitzer a Válek!

Jednání třetího sjezdového dne bylo vcelku klidné. Uvedl je s. Hendrych úvodem, ve kterém seznámil sjezd s průběhem schůze stranické skupiny a s pevným stanoviskem stranické delegace k pokusům o politické zneužití sjezdu (text stanoviska je přiložen). V diskusi bylo již problematické jen vystoupení s. Čivrného, který dále obhajoval své netřídní koncepce integrace. Odpoledne byly schváleny nové stanovy a sjezd přešel k volbám nového ÚV SČSS. Bezpartijní spisovatel J. R. Pick, zřejmě po domluvě, navrhl doplnit kandidátku o čtyři spisovatele vyškrtnuté stranickou skupinou. S. Vaculík a Klíma se však kandidatury, na rozdíl od P. Kohouta, vzdali. Při hlasování pléna však ani jeden z navržených nebyl do kandidátky doplněn (Havel dostal cca 40 hlasů a Kohout 30). Pak byl v tajných volbách zvolen nový ÚV podle kandidátky (přesné údaje v příloze). V závěru zasedání byla schválena rezoluce, která obsahuje návrh na novelizaci tiskového zákona, vydávání emigrantských spisovatelů, kteří nepracují proti našemu státu, ustanovení, že o změnách v institucích a časopisech Svazu může rozhodovat jen sjezd aj. Byl schválen dopis sjezdu ústřednímu výboru strany, který se ovšem nedistancuje od politicky nepřátelských vystoupení. Sjezd zakončil proslovem s. J. Procházka.

Po skončení sjezdu se sešel nový ÚV SČSS, který navrhl předsednictvo v dosavadním složení (pokud jde o českou část) Procházka, Drda, Pilař, Jariš, Šotola, Skácel, Kundera, Lustig, Kříž, Otčenášek; ze slovenských soudruhů jsou v návrhu s. Mihálik, Válek, Števček, Ťažký, Šmatlák. Řízením sekretariátu Svazu do září pověřil ÚV SČSS s. Maršíčka a vedením Literárních novin s. Hamšíka. Všechny tyto návrhy projedná v září ÚV SČSS po vyjádření předsednictva ÚV KSČ. ÚV SČSS potvrdil na další období výbor Literárního fondu.

x x x

Průběhu sjezdu spisovatelů byla v denním tisku, rozhlase a televizi věnována jen nejnutnější pozornost s výjimkou vystoupení vedoucího stranické delegace. První posjezdové číslo Literárních novin a Kultúrneho života uveřejnilo projevy s. Závady a Šotoly a projev s. J. Hendrycha. V Kultúrnem životě vyšel navíc diskusní příspěvek A. Matušky. V dalších číslech svazových časopisů bude zveřejněna diskuse ze sjezdu, podrobena ovšem přísnému výběru, a závěrečné dokumenty sjezdu.

x x x

O situaci mezi spisovateli v období příprav IV. sjezdu bylo předsednictvo ÚV KSČ podrobně informováno. Průběh sjezdu i dvě schůze stranické skupiny sjezdu potvrdily, že ve Svazu spisovatelů existují velmi nebezpečné tendence. V oblasti estetiky nesnášenlivě přezírají a odsunují stranou realistickou a socialisticky vyhraněně angažovanou literaturu a její tvůrce, pohrdají zjevně širokou čtenářskou obcí; v oblasti ideologie rozvíklávají a opouštějí marxistickoleninská stanoviska, popírají existenci hlavního rozporu ve světě, zbavují třídního zakotvení a socialistického obsahu pojmy svobody, demokracie a humanismu, požadují volný prostor nejen pro idealistickou ideologii, ale i pro nepřátelské, otevřeně antikomunistické názory; v oblasti politiky hrubě snižují výsledky práce strany za uplynulých dvacet let, napadají vnitřní i zahraniční politiku strany, kalí naše vztahy k Sovětskému svazu a pod hesly kultivace našeho zřízení útočí proti vedoucí úloze strany, proti moci dělnické třídy ve svazku s rolníky a inteligencí, nadřazují inteligenci a jmenovitě spisovatele pracujícím.

Nositelům těchto tendencí, organizované činnosti v jejím duchu a politické ambicióznosti jsou některé umělecké skupiny, zvláště kolem bývalého Května a Tváře a dnes kolem Literárních novin a Hosta do domu. Příznačné je, že stoupenci těchto tendencí mají nedůstojný postoj ke skutečným osobnostem naší literatury na jedné straně a na druhé straně silně bagatelizují i práci nastupující spisovatelské generace. Lze přitom říci, že zmíněné tendence téměř

nezasahují slovenskou část Svazu.

Ještě před projednáním podrobného rozboru průběhu IV. sjezdu spisovatelů se doporučuje přijmout některá konkrétní opatření. Především by mělo být neprodleně zavedeno stranické disciplinární řízení s komunisty, kteří na sjezdu hrubě porušili stranickou kázeň a propůjčili se k útokům proti politice strany. Jde o soudruhy Kohouta, Vaculíka, Liehma, Klímu. Dále by měla být přijata taková opatření, která ocení pevný postoj některých členů strany a současně přispívají k oslabení vlivu svazových institucí mezi spisovateli. Máme na mysli pro začátek zejména posílení beletristické produkce v nakladatelstvích Svoboda a Práce. Doporučuje se rozšířit systemizaci nakladatelství Svoboda o šéfredaktora pro beletrii a jmenovat do této funkce s. Jiřího Hájka. Dále se dává v úvahu jmenovat na neobsazené místo ředitele nakladatelství Mladá fronta s. Ivana Skálu. Soudruh Lajčiak je navržen ÚV KSS do funkce šéfredaktora časopisu Predvoj. Považujeme současně za správné dát nakladatelství Svoboda podnět, aby na léta 1968 až 1971 připravilo masovou edici "čtvrtstoletí", v níž by vyšla nejvýznamnější díla naší literatury posledních dvaceti pěti let. Tím bychom jednak přispěli k popularizaci této významné části naší literární tvorby, jednak ovlivnili postoj řady spisovatelů, kteří jsou dezorientováni a podřizují monopolu nakladatelství Československý spisovatel.

Rozbor průběhu a výsledků IV. sjezdu spisovatelů s návrhy na další postup v oblasti literatury bude předložen předsednictvu v září 1967.

Výsledky voleb do ÚV SČSS na IV. sjezdu SČSS

(Hlasovalo 249 členů SČSS)

Zvolení členové

Brabec J. - 200
Březovský B. - 235
Čivrný L. - 214
Daněk O. - 241
Drda J. - 203
Fried J. - 216
Frýd N. - 213
Goldstücker E. - 223
Hanzlík J. - 213
Holub M. - 241
Hrabal B. - 228
Hrubín F. - 247
Jariš M. - 206
Jungmann M. - 204
Kosík K. - 222
Kříž I. - 237
Kundera M. - 241
Lustig A. - 222
Otčenášek J. - 234
Pilař J. - 225
Procházka J. - 233
Ptáčník K. - 244
Skácel J. - 242
Skála I. - 175
Smetanová J. - 227
Škvorecký J. - 231
Šotola J. - 229
Šuleř O. - 160
Trefulka J. - 231
Vrba F. - 217
Hamada M. - 242

Karvaš P. - 242
Kott J. - 245
Kupec I. - 247
Matuška A. - 246
Mihálik V. - 238
Mojík I. - 247
Novomeský L. - 247
Síkula V. - 246
Šmatlák S. - 246
Špitzer J. - 240
Števček P. - 246
Tatarka D. - 247
Tažký L. - 247
Válek M. - 241

Zvolení náhradníci

Jasiczek H. - 245
Zábrana J. - 234
Maršíček V. - 228
Grossmann J. - 224
Kliment A. - 215
Uhde M. - 204
Rúfus M. - 247
Kováč M. - 246
Dobos L. - 245

Hlasy pro kandidáty, připsané do kandidátek při tajném hlasování

Kolář J. - 53
Havel V. - 51
Vaculík L. - 38
Kohout P. - 33
Neff V. - 30

Stanovisko skupiny spisovatelů k průběhu IV. sjezdu SČSSS. V á l e k :

Přečtu dopis, který vznikl z iniciativy skupiny spisovatelů Vojtěcha Mihálíka, Juraje Špitzyera, Miroslava Válka, Vladimíra Mináče, Jána Kostry, Alexandra Matušky, Karola Rosenbauma, Arnošta Lustiga, Jana Drdy, Jiřího Hanzelky, Jarmily Glazarové, jejíž projednávalo pracovní předsednictvo našeho sjezdu a ztotožnilo se s ním, při tom pět členů pracovního předsednictva se zdrželo hlasování. Čtu text dopisu:

Dosavadní sjezdové jednání mohlo vyvolat dojem a určitě tento dojem i vyvolalo, že projednávání vážných otázek, na jejichž vyřešení byl sjezd svolán, se neděje na žádoucí úrovni. Způsob, jak se v některých diskusních příspěvcích otázky nastolují, nejenže narušuje důstojnost sjezdu, ale dostává často nežádoucí politický, lépe řečeno politikářský aspekt. Vzniká tak atmosféra nervozity a napětí, v níž nabývají vrch emoce a ne střízlivá úvaha. Chceme důrazně říci, že záleží na vážném zásadním projednávání otázek dalšího rozvoje literatury v souvislosti se svobodou uměleckého slova, s problémy publicistiky, a to i s otázkami ediční praxe. Nemohou nám být lhostejné další osudy naší spisovatelské organizace a celá její činnost. Považujeme za správné, když se hovoří o ideách a politických problémech, pravda, ne na základě emocí, ale na základě hluboké znalosti věci a s odůvodněným pocitem zodpovědnosti. Jsme přesvědčeni, že zájmem převážné většiny účastníků našeho sjezdu je další proces demokratizace naší společnosti a jeho nerozlučné spojení s celým jejím duchovním životem. Bylo správné, že diskutéři vyslovili otevřeně své názory a myšlenky. Vznikl tak obraz o tom, čím kdo ze spisovatelů žije, co ho trápí a co považuje za důležité říci spisovatelskému plénu. Je pochopitelné, že diskuse o svobodě uměleckého a publicistického slova a v souvislosti s kritickým hodnocením práce Ústřední publikační správy je vzrušující, že se v ní objevují přirozené prvky rozhořčení. Jsme přesvědčeni, že diskuse o této otázce

nemůže zůstat bez ohlasu, že se jí budou zabývat zodpovědné státní a stranické orgány při hodnocení zkušeností s tiskovým zákonem za uplynulé pololetí.

Není možné zanedbávat kritické hlasy, které v tomto směru na našem sněmování odezněly. Nesouhlasíme se způsobem, jakým se na program sjezdového jednání dostaly některé problémy, které mohou mít vážný zahraničně politický dosah. Ale to, že se o těchto otázkách jako o mnohých dalších na sjezdu otevřeně hovoří, svědčí nejenom o stupni a míře demokracie v naší společnosti, ale i o tom, že se spisovatelé s důvěrou a s nadějí, že budou správně pochopeni a že svým slovem mohou spoluformovat etický profil epochy, vyslovují nejen o otázkách spisovatelských, ale i občanských.

Důležité je však současně také vyslovit to, co ve svém příspěvku řekl. prof. Goldstücker a někteří další soudruzi, že tento otevřený postoj a vymoženost dialogu o všech vážných otázkách s představiteli naší státní moci nemá nic společného s těmi lidmi, především s nepřátelským zahraničím, kteří by chtěli při oslabování našeho socialistického zřízení kalkulovat s tzv. opozičními silami, za které považují spisovatele. Možná, že toto stanovisko vyslovujeme zbytečně, ale děláme to proto, aby se možnost takovéto kalkulace vyloučila. Celkem otevřeně chceme říci několik poznámek k našemu svazovému životu a ke způsobům, jak se řeší jeho problémy a jak se jeví v diskusi.

Projevem normalizace našeho literárního života je diferenciacce literatury, její mnohovrstevnost. Existence mnohých tendencí přináší sebou přirozené spory mezi nimi. Je dobré, že se ani jedna z těchto tendencí nekanonizuje, že se každé dává možnost, aby o své uznání bojovala hodnotou děl. Tak jako se stává samozřejmostí tato diferenciacce literatury, měla by se stát zákonem tolerance, jinak by se tyto přirozené rozdíly a spory, projevující se v existenci skupin, mohly stát sektářským bojem o moc, mohly by ztrpčovat život spisovatelů a co je nejnebezpečnější, ohrozit existenci našeho jednotného Svazu spisovatelů a tím i jeho vymoženosti, sloužící všem jeho členům. Máme smutný pocit, že se ve styku spisovatelů vytrácí

vzájemná úcta. Netolerantnost je možno překonat jen tak, když si spisovatel bude vážit práce jiného spisovatele, i když neodpovídá jeho vkusu a i když má jinou představu o literatuře. Předložené stanovisko ÚV SČSS sledovalo cíl vytvořit základnu pro možnosti takové tolerance v jednotném spisovatelském svazu. Nekanonizuje žádný literární směr nebo tendenci, ale etický moment: socialistický humanismus, kterým je naše literární tvorba spojena se základy našeho zřízení. Domníváme se, že myšlenky v tomto stanovisku umožňují spolužití komunistů i nekomunistů, experimentátorů i realistů v jedné společné organizaci sloužící všem. Bylo by neodpuštělnou chybou vystavit tuto naši organizaci a její vymoženosti nebezpečí rozkladu, jak by ji měly rozložit odstředivé síly skupinového charakteru nebo jak by její existenci měly ohrozit tendence tlačící naši organizaci do poloh, přesahujících její poslání.

Považujeme za důležité upozornit ještě na jeden moment. Je přirozené, že na shromážděních velkého počtu lidí může vzniknout psychóza, která bývá vděčnou půdou pro demagogii a jednostranná exaltovaná vystoupení. Naštěstí každý, kdo pozorně sledoval průběh tohoto sjezdu, musí potvrdit, že toto nebezpečí má v našem případě jen potenciální charakter a je možno cítit ho více v atmosféře než ve skutečnosti. Z tribuny tohoto sjezdu odezněly rovnoprávně názory celkem protichůdné. Máme sice plnou důvěru v rozvahu našeho spisovatelského kolektivu, řekněme si však otevřeně, zda nevznikla na tomto sjezdu situace, ve které mnozí účastníci našeho jednání nemají odvahu vyslovit svůj nesouhlas s některými z diskutérů, neboť jim v tom brání právě strašidlo masové psychózy. Jako myslící lidé se musíme vyvarovat toho, aby naše rozhodování a jednání určovala psychóza, kterou odmítáme, neboť si příliš uvědomujeme, jaká nebezpečí v sobě skrývá.

Nebylo by třeba o tom všem hovořit, kdybychom v tomto směru neměli zkušenosti. Každá organizace si volí své představitele. Má právo zvolit si ty, které považuje za nejpovolanější zastávat důrazně její zájmy. Každá organizace však má mít i povinnost hodnotit spravedlivě činnost svých představitelů v celém období jejich činnosti, nejen na základě chvilkové nálady, na základě jednoho, často na efekt

připraveného vystoupení. Neměli bychom připustit, aby se volby představitelů naší organizace proměnily v licitaci podobnou jarmarku, ve které se odstupující funkcionáři cítí jako viníci a nastupující jako spasitelé. Uvědomte si, jak často plný počet hlasů dostávají lidé, kteří v konfliktních situacích volebního období byli přítomni jen fyzicky, proto na nic nenarazili, s nikým se nesrazili, nic neriskovali.

Není to všechno, co bychom chtěli našemu spisovatelkěmu plénu říci. Bokem zůstaly otázky čistě umělecké, o kterých i za nás velmi přesně hovořil Alexander Matuška: To, co jsme řekli, považovali jsme v současné situaci za nejnaléhavější a nejneodkladnější.

2483/20

IV/g

Stanovisko stranické delegace na IV. sjezdu SČSS

S. H e n d r y c h: Soudružky a soudruzí, přátelé!
Dovolte mi, abych vás zpravil o výsledcích dnešní schůze komunistů - členů Svazu československých spisovatelů, která se konala před zahájením sjezdu.

Stranická a vládní delegace na něm informovala o svém postoji k některým vystoupením, která odezněla v první den sjezdu dopoledne a včera odpoledne. Toto své stanovisko považuje stranická delegace za svou povinnost sdělit celému sjezdu. Zjevným záměrem těchto vystoupení bylo odsunout do pozadí vlastní otázky sjezdu a zneužít jeho fóra k deklaraci názorů, které jsou v rozporu se zájmy našeho lidu. Bez ohledu na stanovisko ÚV KSČ, tlumočené delegací tomuto sjezdu a se zřejmou neochotou je vážit, došlo v těchto vystoupeních ke skrytým a zcela otevřeným útokům a pomluvám na adresu socialistického zřízení, vlády, vnitřní a zahraniční politiky Československa a komunistické strany. V anarchistickém vystoupení spisovatele Vaculíka byly vysloveny přímé urážky vůči našemu lidu a jeho zástupcům, kterým svěřil správu a řízení společnosti a státu. Tvrzení, že u nás nebyla za 20 let vyřešena žádná lidská otázka, se neodváží vypustit ani nejprimitivnější antikomunistická propaganda. A to se vše odehrává v době, kdy se pracující a komunistická strana zaměřují na realizaci linie XIII. sjezdu a kdy se zostřuje mezinárodní napětí a vyhrocuje se zápas mezi silami imperialismu a silami socialismu a pokroku, kdy je třeba bedlivě střežit zájmy našich národů a upevňovat jejich záruky, které jsou dány jenom v konstelaci světových pokrokových sil, jejichž hlavní oporou je Sovětský svaz.

Stranická delegace je přesvědčena, že žádný komunista a čestný občan socialistického státu nemůže souhlasit s tím, aby socialistická cesta našeho lidu byla kladena na roveň době temna a nacistické okupace, aby byla snižována revoluční úloha

našeho lidu, a rozhodně odmítá tyto názory. Stejně tak rozhodně odmítá, aby pod všeobecnými hesly svobody, humanismu a demokracie byla podsunována sjezdu a jeho prostřednictvím naší veřejnosti snaha žádat právo svobody pro nepřátelské názory a pro snahy bránit plodné práci našeho lidu.

Jestliže byl sjezd zneužit k tomu, aby se svoboda zaměnila anarchií a bezobsažným právem svobodné propagace reakčních a historií odsouzených názorů, musí být jasně řečeno, že tato republika je republikou socialistickou, její moc je mocí svazku dělníků, rolníků a inteligence a slouží výhradně pracujícímu lidu.

Zveřejněním dokumentu, který nebyl adresován tomuto sjezdu a nebyl publikován ani jako dokument bratrského spisovatelského svazu, je dalším nezodpovědným pokusem směřujícím k poškození mezinárodních bratrských svazků naší republiky.

Stranická delegace se ztotožňuje s vystoupením těch účastníků sjezdu, kteří pozvedli svůj hlas proti pokusům politicky zneužít sjezdu a vytvářet atmosféru proti úsilí řešit otázky nastolené v rezoluci XIII. sjezdu o socialistické kultuře a vítá úsilí těch, kteří se vší vážností věcně se zabývali rozvojem naší literatury.

Stranická delegace vyslovuje toto své stanovisko a obrací se v důvěře na účastníky sjezdu, aby vyvodili z dosavadního průběhu důsledky a přispěli v závěru sjezdu k jeho pozitivním výsledkům, bez kterých není východiska pro další rozvoj naší socialistické literatury. Děkuji. (Potlesk.)

Dopis IV. sjezdu SČSS ústřednímu výboru KSČ

Ústřednímu výboru
Komunistické strany Československa

Vážení soudruzi,

IV. sjezd československých spisovatelů se sešel v období, kdy naše společnost přistupuje k řešení složitých problémů vědecké a technické revoluce.

Je proto samozřejmé, že jsme se na svém nejvyšším shromáždění snažili určit úlohu literatury a kultury v této situaci. V přípravách i při jednání sjezdu jsme se řídili myšlenkou, kterou jsme vtělili jako princip do stanov Svazu československých spisovatelů: usilovat o to, aby se literatura jako široce diferencovaný celek různých estetických tendencí angažovala v dlouhodobém střetávání s dvěma světovými soustavami za humanitní cíle socialismu.

V denní činnosti, nad pracovními úkoly svazu, jeho časopisů a nakladatelství to znamená neustále klást a zodpovídat otázku, jaký prostor, jaké možnosti a jakou zodpovědnost má tvorba ve společenském zřízení, jehož smyslem je konkrétní realizace svobody člověka.

Vývoj nejen literatury, ale všech uměleckých oborů prokázal, jakým impulzem bylo odsouzení a překonání deformací tak zvaného období kultu osobnosti, celý obrodný proces posledních let, který obnovil inspirační sílu ideí Velké říjnové socialistické revoluce. Za ta léta dosáhla československá literatura mimořádných úspěchů doma i v zahraničí. Mnohá díla českých a slovenských autorů se stala prostředkem mezinárodního sbližování kultur a získala naší zemi mnohé sympatie.

A vracíme-li se k deformacím, které v tzv. období kultu osobnosti oslabovaly socialismus a hovoříme-li i o jeho dnešních nesnázích, pak to není výraz nedobré vůle, ale naopak snaha po

44

zevrubním poznání všeho, co brzdilo další rozvoj socialistické společnosti. Spolu s vámi, soudruzi, hodláme v duchu závěrů XIII. sjezdu KSČ vyvinout maximální úsilí k odstranění překážek v dalším rozvoji socialistického Československa a jeho kultury.

Leží nám na srdci vývoj v celém socialistickém táboře, a proto s velkou účastí sledujeme vše, co se děje v kulturním životě našich bratrských socialistických stran. Těmito otázkami se zabýváme jako přátelé. Jsme v jedné řadě se všemi socialistickými umělci, jejichž osudy a problémy považujeme za své.

Jestliže každý spisovatel hovořil na sjezdu sám za sebe a vyjádřil své vlastní myšlenky, pocity, názory a pochybnosti bez zábran, vyslovil se nejen k otázkám kulturním, ale i k otázkám občanským a politickým v nejširších společenských souvislostech, svědčí to o stupni demokracie, na který se dostala naše společnost díky úsilí celé komunistické strany, a o důvěře, že všechny otázky mohou být řešeny.

Kdyby kdokoliv chtěl považovat naši otevřenost za projev politické opozice a kalkulovat s ní jako s tendencí namířenou proti socialismu, je na velkém omylu. Je to výraz a důkaz rostoucí vnitřní síly naší socialistické demokracie. Právě ona je zárukou dalšího úspěšného vývoje společnosti i umění. Na tomto procesu se chceme podílet specifickými prostředky literatury i svou občanskou aktivitou.

Přijměte, vážení soudruzi, naše srdečné pozdravy.

IV. sjezd československých spisovatelů.